

Jan Walczak
Dolnośląska Wyższa Szkoła
Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach

Polskie inwestycje bezpośrednie w Czechach po 2004 r. Zarys problematyki

Polska i Czechy po 2004 r. zacieśniają w sposób coraz bardziej intensywny partnerstwo biznesowe i handlowe, zaś polskie i czeskie inwestycje zagraniczne stają się coraz liczniejsze i lokowane są w wielu przypadkach właśnie po sąsiedzku. Czesi nie zawsze zdają sobie sprawę, że kupują produkty o „polskim rodowodem” (a są to m.in. soki, herbata, kawa, benzyna, oleje, obuwie, odzież). Z kolei Polacy także korzystają z usług i produktów, które są owocem ulokowania kapitału czeskiego w Polsce (jako przykład można przywołać choćby popularną u nas sieć handlową „Żabka” czy markę napojów „Hoop”).

Zjawisko polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych¹ w Republice Czeskiej jest na tyle ważne i ciekawe (a powodem do zainteresowania tematem mogą być np. znaczące inwestycje zagraniczne Polskiego Koncernu Naftowego Orlen w Czechach), że warto przywołać chociażby wybrane elementy tego zagadnienia i przyjrzeć się polskim inwestycjom w tym kraju, by dostrzec obecność i określić skalę zjawiska.

Zainteresowanie tematem polskich inwestycji bezpośrednich w Republice Czeskiej jest zasadne, szczególnie po otwarciu nowych możliwości i przyłączeniu Polski i Republiki Czeskiej do struktur Unii Europejskiej. Tym bardziej że podstawowym determinantem w lokowaniu polskich BIZ w ostatnich latach jest

¹ Stosowany w tekście skrót to skrót BIZ oznacza bezpośrednio inwestycje zagraniczne.

bliskość geograficzna i bliskość kulturowa (93,6 proc. ogółu polskich BIZ ulokowanych w krajach europejskich). Jak wynika z raportu Ministerstwa Gospodarki RP z 2012 r., Republika Czeska, Litwa, Niemcy, Ukraina i Rosja są państwami, w których notowany jest stały wzrost BIZ „znajdujący swoje potwierdzenie w doniesieniach o dokonywanych tam przejęciach, zakupach udziałów i akcji, inwestycjach typu *greenfield*².

Celem artykułu będzie pokazanie w zarysie, na podstawie jedynie wybranych, najważniejszych przykładów – na co pozwalają ograniczone ramy – zaangażowania w ostatnich latach inwestorów z Polski na rynku czeskim. Zostanie to zilustrowane na przykładzie kilku firm (m.in. PKN Orlen S.A., Synthos S.A., Mokate S.A.).

Literatura dotycząca polskich BIZ w Czechach po 2004 r. jest znikoma. W znacznej mierze podczas pisania tekstu pomocne były dane udostępnione przez Ministerstwo Gospodarki RP, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP czy Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Wartościowym źródłem okazały się także dane opracowywane przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji przy Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Pradze, w tym zamieszczone w wydawanym każdego miesiąca „Biuletynie Informacyjnym WPHiI”.

Podstawowe pojęcia i zasadnicze dane zostały zaczerpnięte z literatury dotyczącej BIZ. Dla przykładu można przywołać: „Geografię inwestycji zagranicznych” autorstwa A. Cieślaka, „Atrakcyjność inwestycyjną Polski” M. Stawickiej czy „Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na konkurencyjność polskiej gospodarki” E. Freitag-Milki.

Ważnym źródłem na temat stosunków bilateralnych na płaszczyźnie gospodarczej, ale i politycznej czy społecznej, były „Roczniki polskiej polityki zagranicznej” dotyczące analizowanego okresu, wydawane przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

Istotnym źródłem danych oraz informacji były strony internetowe polskich firm, które zainwestowały w Republice Czeskiej, a konkretnie zawarte tam kalendaria, opisy inwestycji zagranicznych, raporty roczne i dokumenty. Jako źródło wykorzystano również artykuły i teksty prasowe, dostępne w Internecie na stronach ogólnopolskich czasopism, jaki i te publikowane na łamach prasy drukowanej.

² *Polskie inwestycje bezpośrednie w 2010 r.*, Departament Strategii i Analiz, Warszawa, marzec 2012. Inwestycje *greenfield* podejmowane są przez firmy, które finansują utworzenie w kraju docelowym zupełnie nowej jednostki poprzez budowę obiektów, instalowanie urządzeń i uruchamianie działalności gospodarczej.

Od inwestora do bezpośredniej inwestycji zagranicznej (BIZ)

Jak uważa M. Stawicka, „przedsięwzięcie inwestycyjne należy rozumieć jako zbiór czynności zmierzających do określonego celu i angażujących środki finansowe, które będą wykorzystane przez okres dłuższy niż jeden cykl produkcyjny lub usługowy lub przez ustalony umownie bądź urzędowy okres”³.

Słownik wyrazów obcych jako *inwestora* określa „jednostkę lub przedsiębiorstwo dokonujące inwestycji”⁴. Ów może być osobą fizyczną lub prawną (np. bank, towarzystwo ubezpieczeniowe) – czyli inwestorem instytucjonalnym. Miano inwestora zagranicznego może zyskać zarówno osoba fizyczna, jak również prywatne lub państwowe przedsiębiorstwo, rząd, grupa przedsiębiorstw, będące w posiadaniu inwestycji zagranicznej⁵. Inwestor zagraniczny różni się od krajowego tym, że jego miejsce zamieszkania i/lub siedziba znajduje się za granicą⁶. Działania takiego inwestora wiążą się z wywozem kapitału, czyli z wywozem środków rzeczowych lub finansowych, służących do wytwarzania za granicą produktów lub usług. Przynoszą one inwestorowi dochód. Eksport kapitału obejmuje np. jednostronny transfer środków rzeczowych, funduszy, nisko oprocentowane kredyty. Można wyróżnić wywóz kapitału pożyczkowego, bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz zagraniczne inwestycje portfelowe. Kapitał pożyczkowy to najczęściej obligacje lub wkłady gotówkowe inne niż akcje.

Ze względu na duży poziom ogólności pojęcia inwestycji zagranicznych wśród ekonomistów nie ma większych sporów do sformułowania definicji⁷, która określa inwestycje zagraniczne jako „lokaty kapitałowe przedsiębiorstw określonego kraju za granicą”⁸. P. Krugman i M. Obstfeld traktują inwestycje zagraniczne jako międzynarodowy transfer kapitału w celu utworzenia w innym kraju filii i sprawowania nad nią kontroli. A. Budnikowski i E. Kawecka-Wyrzykowska utożsamiają inwestycje zagraniczne z podejmowaniem samodzielnej działalności gospodarczej za granicą lub też przejmowaniem kierownictwa już istniejącego przedsiębiorstwa⁹. Powszechnie przyjęty jest podział inwestycji

³ M. Stawicka, *Atrakcyjność inwestycyjna Polski*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2007, s. 16.
Por. E. Ignasiak, *Optymalizacja projektów inwestycyjnych*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994, s. 7.

⁴ E. Sobol, *Słownik wyrazów obcych*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2005, s. 488.

⁵ Na podst.: E. Rumowiska, *Mały słownik biznesmena*, Wydawnictwo Poltex, Warszawa 1991, s. 52.

⁶ M. Stawicka, *Atrakcyjność...*, *op. cit.*, s. 17.

⁷ G. Garniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2006, s. 86.

⁸ *Mała encyklopedia ekonomiczna*, PWE, Warszawa 1974, s. 308.

⁹ Za: M. Stawicka, *Atrakcyjność...*, *op. cit.*, s. 18.

zagranicznych na zagraniczne inwestycje portfelowe (inwestycje *portfolio*) oraz bezpośrednio inwestycje zagraniczne¹⁰.

Definicja OECD¹¹ określa BIZ jako inwestycję dokonaną w celu osiągnięcia przez rezydenta jednej gospodarki (inwestora bezpośredniego) długotrwałej korzyści z kapitału zaangażowanego w przedsiębiorstwo – rezydenta innej gospodarki (przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania). Na kapitał inwestycji bezpośrednich składają się kapitał podstawowy – akcyjny lub udziałowy, który może być wnoszony jako aport lub w formie pieniężnej, reinwestowane zyski, dopłaty do kapitału oraz inne należności i zobowiązania związane z zadłużeniem¹². Za inwestycję bezpośrednią uznaje się inwestycję, której inwestor zagraniczny posiada trwały wpływ w przedsiębiorstwie zagranicznym, tzn. 10 proc. akcji zwykłych lub uprawnienia do co najmniej 10 proc. prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy.

Transfer kapitału w postaci BIZ ma duże znaczenie dla gospodarki światowej. Charakter inwestycji wskazuje na dwa motywy: dochodowy i kontrolny. Motyw kontrolny umożliwi inwestorowi wywieranie wpływu na przedsiębiorstwo za granicą. Zakres kontrolny zależy od udziału w kapitale. Stanowi to poza dobrami kapitałowymi i siłą roboczą, również transfer czynników niematerialnych: doświadczeń badawczo-rozwojowych, technologiczno i marketingowego *know-how*¹³ oraz metod zarządzania i organizacji. BIZ mogą przyjąć formę przedstawicielstwa, filii, wspólnego przedsięwzięcia¹⁴.

¹⁰ Inwestycje portfelowe należą do inwestycji pośrednich (ang. *portfolio investment*); nazywane są także inwestycjami finansowymi. Ich celem nie jest dążenie do sprawowania kontroli, a raczej osiągnięcie korzyści płynących ze zwykłej wartości zakupionych udziałów, uzyskanie dochodów w postaci wypłaty dywidend czy odsetek. Inwestycje portfelowe dotyczą zwykle zakupu akcji spółek giełdowych, udziałów w spółkach w początkowym etapie rozwoju oraz papierów wartościowych notowanych przez państwo. G. Górniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do...*, op. cit., s. 86. W. Karaszewski, *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990–1999 (miejsce w gospodarce kraju, czynniki i perspektywy rozwojowe)*, Wydawnictwo UMK, Toruń 2004, s. 18, 20. M. Kuzel, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w dyfuzji wiedzy i umiejętności. Na przykładzie gospodarki polskiej*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2007, s. 24.

¹¹ *Organisation for Economic Co-operation and Development* – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Międzynarodowa organizacja o profilu ekonomicznym skupiająca wysoko rozwinięte i demokratyczne państwa. Utworzona na mocy Konwencji o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju podpisanej przez 20 państw 14 grudnia 1960 r.

¹² *OECD. Benchmark Definition of Foreign Investment. Third Edition*, OECD, Paris 1999, s. 7–8. Za: M. Jaworek, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w prywatyzacji polskiej gospodarki*, Toruń 2006, Wydawnictwo Dom Organizatora, s. 16.

¹³ *Know-how* – termin określający konkretną wiedzę techniczną z danej dziedziny, umiejętność wykonania lub wyprodukowania czegoś.

¹⁴ M. Jaworek, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne...*, s. 17–18.

Realizację BIZ poprzedza rozpoznanie rynku na zapotrzebowanie na produkt, następnie uruchamiany jest eksport, powstają przedstawicielstwa, punkty serwisowe, uruchamiana jest sieć dystrybucji, aż w końcu produkcja zagraniczna w formie BIZ¹⁵.

Determinanty inwestycji zagranicznych

Przedsiębiorca, nim podejmie decyzję o ulokowaniu inwestycji zagranicznej, rozpoczyna analizę różnorodnych czynników sprzyjających lub niesprzyjających planowanemu przez niego przedsięwzięciu. Konieczne jest zdefiniowanie wielu cech środowiska inwestycyjnego, które są decydujące dla powodzenia BIZ¹⁶. Determinanty BIZ definiowane są jako „zespół czynników i uwarunkowań, występujących w zagranicznym otoczeniu przedsiębiorstwa, które zachęcają (przyciągają) do podejmowania w nim działalności gospodarczej (...), to czynniki lokalizacyjne w krajach przyjmujących, które w porównaniu z krajem macierzystym stwarzają potencjalne korzyści inwestorom zagranicznym”¹⁷. Z makroekonomicznego punktu widzenia determinanty inwestycji napływających można podzielić na cztery grupy zaprezentowane w poniższej tabeli:

Tab. nr 1. Determinanty inwestycji napływających

<p>1. Ekonomiczne</p> <p>1.1 Infrastruktura</p> <p>1.2 Stan gospodarki i perspektywy rozwoju</p>
<p>2. Formalno-instytucjonalne</p> <p>2.1 Warunki wpływające na ogólna stabilność systemu politycznego kraju przyjmującego</p> <p>a) uprzednie zachowania polityczne</p> <p>b) forma ustroju politycznego</p> <p>c) stabilność rządu i jego program</p> <p>d) ideologia i siła ugrupowań opozycyjnych</p> <p>e) konflikty polityczne, społeczne, etniczne i inne</p> <p>f) udział w stowarzyszeniach integracyjnych (UE, CEFTA) i organizacjach międzynarodowych (MFW, GATT)</p>

¹⁵ A. Buckley, *Inwestycje zagraniczne. Składniki, wartości i ocena*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 97.

¹⁶ G. Garniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych...*, s. 137, 138.

¹⁷ E. Sitek, *Determinanty bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 1997, s. 81. Zob. też. E. Czerwieniec, *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce krajów wysokorozwiniętych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1990, s. 11–34.

2.2 Warunki wynikające z polityki gospodarczej rządu, które mogą być przyczyną strat dla inwestorów

- a) polityka gospodarcza wobec inwestycji zagranicznych
 - bodźce zachęcające
 - czynniki utrudniające
 - traktowanie narodowe
- b) stosunek rządu do inwestycji zagranicznych
- c) formy zachęty i ograniczenia dla zagranicznych inwestorów
- d) porozumienia i układy zagranicznych inwestorów z rządem
- e) ograniczenia w zatrudnianiu cudzoziemców
- f) ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców
- g) ograniczenia wywozu zysku, kapitału i wynagrodzeń
- f) ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców
- g) ograniczenia wywozu zysku, kapitału i wynagrodzeń
- h) stosunek władz lokalnych do inwestycji zagranicznych
- i) inne formy polityki gospodarczej: polityka podatkowa, monetarna, celna, restrykcje importowe, kontrola cen, polityka walutowa

2.3 Regulacje prawne

- a) kodeks handlowy
- b) kodeks pracy
- c) prawo patentowe, autorskie, ochrona znaku handlowego
- d) ustawodawstwo antymonopolowe
- e) regulacje prawne wejścia inwestycyjnego
- f) orzecznictwo i egzekwowanie w sporach prawnych
- g) różnice prawne w traktowaniu podmiotów publicznych, prywatnych, krajowych, zagranicznych

3. Naturalne

3.1 Położenie geograficzne

3.2 Zasoby naturalne

3.3 Klimat

3.4 Inne warunki naturalne

4. Społeczno-kulturowe

4.1 Różnice językowe

4.2 Religijne

4.3 Rasowe

4.4 Nacjonalizm i jego wpływ na postawy społeczne

4.5 Obyczaje handlowe i społeczne

4.6 Struktura społeczeństwa według wieku i wykształcenia

4.7 Polityka socjalna państwa

4.8 Tempo przemian społecznych i poziom urbanizacji

4.9 Struktura klasowa społeczeństwa

4.10 Wzorce działań (korupcja, respektowanie prawa, etyka pracy)

Źródło: G. Garniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2006, s. 140, 141.

Wskazane determinanty są niezwykle istotne z punktu widzenia inwestora, jak i kraju przyjmującego inwestycję. Dla inwestora są kluczem do rentowności przedsięwzięcia, dla kraju przyjmującego powyższe czynniki odgrywają ważną rolę w przyciąganiu inwestorów. Odpowiednia konfiguracja determinantów może sprawić, że kapitał napłynie do dobrze zorganizowanej gospodarki szerokim strumieniem¹⁸. Natomiast napływ BIZ przekłada się na rozwój gospodarczy kraju¹⁹, a ten z kolei na status ekonomiczny państwa na arenie międzynarodowej²⁰.

BIZ na świecie – stan obecny

Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) w przygotowanym Światowym Raporcie Inwestycyjnym za rok 2011 szacuje, że BIZ na świecie w 2013 r. uzyskają wartość 1,9 bln dolarów (1,24 bln dolarów w 2010 r.)²¹. Na wysokość corocznego poziomu BIZ wyraźny wpływ miał ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, ponieważ od 2007 r. wielkość BIZ na świecie zaczęła spadać, a w ostatnich latach powraca do poziomu ze wskazanego roku. Z kolei skumulowana wartość BIZ na świecie w 2010 r. przekroczyła 19 bln dolarów²². Według UNCTAD, odnotowano rekordowy napływ BIZ do krajów rozwijających, **Europy** Południowo-Wschodniej, a także krajów Wspólnoty Niepodległych Państw. Rok 2010 przyniósł zdecydowany wzrost tzw. gospodarek wschodzących, określanych nową siłą napędową BIZ. Po raz pierwszy kraje rozwijające się oraz gospodarki przechodzące transformację wchłonęły ponad połowę globalnego napływu BIZ. Kraje z tej grupy inwestują coraz więcej w takiej formie – w 2010 r. miały miejsce 21 proc. przyrost inwestycji z tych krajów i stanowią one obecnie 29 proc. globalnych BIZ²³. Pośród najatrakcyjniejszych krajów do lokowania BIZ na świecie w 2011 r. znalazły się na pierwszym miejscu

¹⁸ G. Garniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych...*, s. 139, 141–142. Zob. też. M. Kuzel, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w dyfuzji wiedzy i umiejętności na przykładzie gospodarki Polski*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2007, s. 80–82.

¹⁹ Por. E. Freitag-Mika., *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na konkurencyjność polskiej gospodarki*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 81–83.

²⁰ W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz, *Stosunki międzynarodowe*, ATLA 2, Wrocław, s. 30.

²¹ http://www.paiz.gov.pl/20110726/swiatowy_raport_inwestycyjny_unctad_2011. Zob. Światowy Raport Inwestycyjny – World Investment Report – UNCTAD 2011, United Nations New York–Geneva, s. 2.

²² *Polskie inwestycje bezpośrednie w 2010 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Strategii i Analiz, Warszawa, marzec 2012, s. 10.

²³ *Światowy raport inwestycyjny UNCTAD*, z dn. 27.07.2011, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/20110726/swiatowy_raport_inwestycyjny_unctad_2011

Chiny, za nimi Stany Zjednoczone, dalej Indie, Brazylia, Rosja, zaś na szóstym miejscu – warto zaznaczyć – uplasowała się Polska. Co ciekawe, nasz kraj awansował w porównaniu z podobnym zestawieniem z 2010 r. o sześć miejsc. Republika Czeska w zestawieniu krajów pod względem atrakcyjności inwestycyjnej znalazła się na 17. miejscu na świecie, wyprzedzając m.in. Francję²⁴.

BIZ w Czechach i ich determianty

Pod koniec roku 2010 Czechy okazały się najsukuteczniejsze w pozyskiwaniu BIZ w regionie. Poza tym kraje Europy Środkowo-Wschodniej stały się po, jak się wydaje, opanowanym kryzysie zdecydowanie atrakcyjniejsze niż państwa strefy euro, takie jak Włochy, Hiszpania czy Portugalia. W 2009 r. w Europie Środkowo-Wschodniej odnotowano spadek BIZ aż o 45 proc., rok 2010 przyniósł 9 proc. wzrost. W roku 2010 napływ inwestycji do Czech podwoił się w porównaniu z rokiem minionym, co stanowiło najlepszy wynik w regionie²⁵.

Zaangażowanie kapitału zagranicznego w Czechach według danych Czeskiego Banku Narodowego w 2011 r. wyniosło ok. 4 mld euro (spadek z 4,6 mld euro w 2010 r.). Największymi inwestorami byli: Austria, Belgia, USA, Cypr, Francja oraz Niemcy. Inwestowano głównie w sektor przemysłu samochodowego, nieruchomości, sektor finansowy, handel i transportu. Jak podaje polskie Ministerstwo Gospodarki RP, skumulowana wartość BIZ, które napłynęły do Czech od 1993 r. do końca 2011 r. wyniosła 103,9 mld euro²⁶.

Według CzechInvest, agencji powołanej przez czeskie Ministerstwo Przemysłu i Handlu, Republika Czeska należy do europejskich gospodarek rozwijających się, które szczególnie skutecznie przyciągają BIZ. Według CzechInvest, decydującymi czynnikami, które zachęcają inwestorów zagranicznych są²⁷:

- a) *Strategiczna lokalizacja.* Kraj zapewnia znakomite położenie dla firm specjalizujących się np. w transporcie i logistyce. Członkostwo w Unii Europejskiej, sprawia, że kraj jest bazą wypadową na tereny jednolitego europejskiego rynku liczącego 455 mln konsumentów.
- b) *Wykwalifikowana siła robocza.* Czechy charakteryzuje wysoki poziom kształcenia ogólnego z mocnym ukierunkowaniem na nauki inżynieryjne. Dostęp-

²⁴ Word Investment Report UNCTAD 2011, United Nations New York–Geneva, s. 19.

²⁵ *Ponowny napływ kapitału zagranicznego Europy Środkowo-Wschodniej*, Inwestycje.pl, http://www.inwestycje.pl/swiat/ponowny_naplyw_kapitalu_zagranicznego_do_europy_srodkowo-wschodniej;121220;0.html (pobrano dn. 29.03.2011).

²⁶ Informacja o sytuacji gospodarczej i stosunkach gospodarczych z Polską - Czechy, Report Ministerstwa Gospodarki, kwiecień 2012, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+UE+i+EFTA/czechy.htm>

²⁷ Strona www CzechInvest: <http://www.czechinvest.org/en/why-invest-in-the-czech-republic>

ność wykształconych absolwentów, którzy podejmują pracę za stawki niższe niż na Zachodzie Europy, stwarza idealne warunki zarówno dla sektora produkcyjnego i badawczo-rozwojowych. 80 proc. Czechów jest w stanie mówić w obcym języku (głównie po angielsku lub po niemiecku).

- c) *Konkurencyjna infrastruktura*. Republika Czeska ma jedną z najlepiej ukształtowanych sieci transportowych w Europie Środkowej i Wschodniej. Położenie geograficzne determinuje naturalne skrzyżowanie głównych korytarzy transportowych Europy. Znaczenie Republiki Czeskiej jako węzła tranzytowego wzrosło, odkąd kraj stał się członkiem jednolitego rynku UE.
- d) *Zachęty inwestycyjne*. Inwestorzy zarówno zagraniczni, jak i czescy mogą liczyć na szereg ulg inwestycyjnych, których celem jest wsparcie wprowadzenia lub wzrostu produkcji w przemyśle przetwórczym. Zachęty są realizowane w formie ulgi w podatku na okres pięciu lat. Ponadto projekty w regionach najbardziej dotkniętych stopą bezrobocia mogą uzyskać dotacje na tworzenie miejsc pracy i szkoleń oraz przekwalifikowanie. Wsparcie polegało również na sprzedaży terenów po cenach preferencyjnych w strefach przemysłowych. Od momentu wprowadzenia w 1998 r. zachęt inwestycyjnych Czechy zarobiły prawie 9 mld euro. Państwo udzieliło pomocy finansowej czeskim i zagranicznym inwestorom na kwotę 30 mld koron czeskich, a wpływy z podatków i składek wyniosły 260 mld koron czeskich (dane 2010). Do 2008 r. z zachęt inwestycyjnych skorzystało 486 projektów i stworzono 308 tys. nowych miejsc pracy²⁸.
- e) *Rynek nieruchomości*. Czeski rynek nieruchomości rozwija się bardzo dynamicznie. Ilość powierzchni biurowych stale rośnie. W Pradze wzrost podaży powierzchni biurowej kształtuje się pomiędzy 160 tys. a 200 tys. m² rocznie. *Boom* budowy powierzchni biurowych nastąpił w Brnie, Ostrawie i Pilźnie.

Od nacjonalizacji po zachęty dla inwestorów zagranicznych

Od 1950 r. lokowanie kapitału zagranicznego w Republice Czeskiej było niemożliwe, co spowodował proces upaństwowienia. W latach 1969–1989 gospodarka czeska była zarządzana przez rząd komunistyczny, który przez długi czas odrzucał pomysły przyciągania inwestorów z zagranicy. Do 1986 r. firmy zagraniczne nie miały możliwości inwestowania w Czechosłowacji. Dopiero regulacje wprowadzone w tym właśnie roku dały możliwość zakładania przez firmy zagraniczne spółek *joint venture*, w których suma kapitału obcego nie mogła być większa niż 49 proc. kapitału firmy, natomiast pozostałe 51 proc. musia-

²⁸ Zob. także: *Zachęty inwestycyjne w Republice Czeskiej*, „Biuletyn Informacyjny Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej”, kwiecień 2010.

ło być zachowane przez przedsiębiorstwo lub przedsiębiorstwa czeskie. Ograniczone były możliwości branżowe funkcjonowania spółek. Działania mogły być podejmowane jedynie w sektorze przemysłowym. Firmy zagraniczne nie mogły liczyć na żadne zachęty podatkowe. Stawka podatku dochodowego ustalona na poziomie 50 proc. zniechęcała skutecznie potencjalnych inwestorów do zainicjowania działalności na terytorium Czechosłowacji²⁹.

Sytuacja zmieniła się diametralnie w grudniu 1989 r., kiedy to nowe władze zadeklarowały zainteresowanie inwestycjami zagranicznymi. Pierwsze projekty ustaw ułatwiających napływ kapitału zagranicznego pojawiły się już w 1990 r., jednak były blokowane przez opozycję. Udało się ostatecznie przegłosować ustawy, jednak prawo było niekompletne, niespójne i sprzeczne³⁰.

Szczególnie istotą rolę dla BIZ w Czechosłowacji odegrała *Ustawa o firmach z udziałem kapitału obcego* zatwierdzona 1 maja 1990 r. Dawała ona możliwość tworzenia firm zagranicznych, nabycia ziemi, zawiązanie spółki z istniejącą firmą czeską. Formalności związane z działalnością firm zagranicznych na terytorium kraju zostały uproszczone i powierzone Agencji do Spraw Inwestycji Zagranicznych. Podatek dochodowy został zredukowany do 40 proc., a podatek od dywidendy ustalono na poziomie 25 proc. Ta sytuacja sprawiła, że w 1992 r. w Czechosłowacji zainwestował koncern motoryzacyjny Volkswagen, który przejął firmę Škoda. Dzięki temu Czechosłowacja stała się drugim co do wielkości odbiorcą BIZ w regionie. Kolejne lata przyniosły gwałtowny wzrost inwestycji w Czechach, co było spowodowane chęcią skorzystania przez inwestorów zagranicznych z procesu prywatyzacji. Kolejny wzrost inwestycji nastąpił w 1998 i 1999 r. i był spowodowany przyjęciem przez rząd w 1998 r. preferencyjnego systemu zachęt dla kapitału zagranicznego.

Ów system zachęt dotyczył inwestorów krajowych i zagranicznych, którzy podejmują inwestycje typu *greenfield*³¹ lub w formie *joint venture*³² o wartości nie mniejszej niż 25 mln dolarów. Przewidywał on m.in. prolongatę w płatności podatku dochodowego od osób prawnych w ciągu pierwszych lat z możliwością umorzenia długu podatkowego, przyspieszenie amortyzacji maszyn i urządzeń pochodzących z krajów OECD (25 proc. rocznie) oraz budynków produkcyjnych 4 proc. rocznie. Inwestorów zagranicznych przekonywały także zerowa

²⁹ M. Stawicka, *Atrakcyjność...*, s. 52.

³⁰ Tamże, s. 53.

³¹ *Greenfield* – utworzenie w kraju docelowym zupełnie nowej jednostki – budowa obiektów instalowanie urządzeń, uruchamianie działalności gospodarczej.

³² *Joint venture* – zwykle podmiot stworzony wspólnie przez więcej niż jedno przedsiębiorstwo w celu realizacji określonego zadania, prowadzenia konkretnej działalności.

stawka celna dla maszyn i urządzeń pochodzących z krajów OECD, odłożenie płatności podatku VAT związanego z importem, możliwość uzyskania dotacji na utworzenie miejsc pracy dla obywateli czeskich do 80 tys. koron czeskich na jednego pracownika, możliwość pozyskiwania dotacji do wysokości 50 proc. nakładów na szkolenie i przekwalifikowanie. W 1999 r. rozszerzono ten system wprowadzając dodatkowe ulgi oraz dotacje za tworzenie nowych miejsc pracy.

Na podstawie materiałów przygotowanych przez CzechInvest ważniejsze firmy, które dotychczas zainwestowały w Republice Czeskiej to m.in.: Volkswagen Group (1991) IBM (2001), Toyota PSA (2002), DHL (2003), Hewlett-Packard (2004), Hyundai Motor Company (2006)³³.

Polsko-czeska wymiana handlowo-inwestycyjna

Po wejściu do Unii Europejskiej Polski i Republiki Czeskiej oba kraje łączyły bardzo zażyłe kontakty bilateralne. Wynikało to z wcześniejszych działań, dążeń do wspólnego celu – akcesji do struktur unijnych, która dokonała się w maju 2004 r. Po tej dacie niejednokrotnie wspólna polityka i wspólne poglądy polskich i czeskich przywódców dostrzegane były nie tylko na płaszczyźnie transgranicznej, między państwowej, ale i także na arenie europejskiej.

W lutym 2011 r. prezydent Bronisław Komorowski złożył dwudniową wizytę w Czechach. Chwalił polsko-czeskie relacje polityczne, jak i gospodarcze. Było to trzecie spotkanie prezydentów Polski i Czech od objęcia urzędu przez B. Komorowskiego w 2010 r. Polski prezydent na wspólnej konferencji z prezydentem Czech Vaclavem Klausem podkreślał, że stosunki obu krajów to kontakty najbliższych sąsiadów, którzy „od dwudziestu lat idą tą samą, mądrą drogą modernizacji i wiązania się ze światem zachodnim”. Prezydent Polski chwalił też współpracę gospodarczą podczas rozmowy z korespondentem czeskiej telewizji publicznej (CzTK): „Wymiana handlowa między Polską a Czechami rośnie, Polska jest dla Czech trzecim najważniejszym partnerem handlowym, podobną pozycję zajmuje wasz kraj u nas. Czego więcej możemy sobie życzyć? Abyśmy o tę współpracę nadal dbali. Dyskutujemy dziś i jesteśmy w kontakcie z wieloma wielkimi krajami Europy, jednak nasz sąsiad, dobry sąsiad, jest dla nas najcenniejszy. I chcemy inwestować jako kraj w relacje z Czechami, zarówno w sferze politycznej, handlowej, jak i kulturalnej. W wielu sprawach mamy wspólne interesy i dziś to Polaków i Czechów łączy”³⁴.

³³ Wykaz najistotniejszych firm, które zainwestowały w Republice Czeskiej w poszczególnych branżach dostępny jest na stronie CzechInvest: <http://www.czechinvest.org/en/investment-opportunities>

³⁴ YT, *Od 20 lat idziemy tą samą drogą modernizacji*, „Newweek”, 21.02.2011.

Te słowa świadczą o tym, że kontakty polsko-czeskie należą w ostatnich latach do jednych z najlepszych w całej historii obu narodów. A obu krajom zależy na jak najlepszej współpracy na każdej płaszczyźnie.

Z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej Polska wyraziła zgodę na przyjęcie prawodawstwa unijnego na podstawie podpisanego 16 kwietnia 2003 r. Traktatu Akcesyjnego. W związku z uzyskaniem przez oba kraje członkostwa w Unii Europejskiej, od 1 maja 2004 r. kontakty gospodarcze między RP a RCz są także regulowane przepisami unijnymi. W mocy utrzymane zostały polsko-czeskie umowy międzynarodowe, które nie są w kolizji z *acquis communautaire*, pozostałe wypowiedziano. Obowiązuje Umowa między Rządem RP a Rządem RCz o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji, podpisana w Pradze 16 lipca 1993 roku (Dz.U. 1994 nr 97 poz. 469). Umowa między RP a RCz w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu (podpisana 13 września 2011 r.), która zastąpiła Umowę między Rządem RP a Rządem RCz w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodów i majątku, podpisaną 24 czerwca 1993 r. w Warszawie (Dz.U. 1994 nr 47 poz. 189³⁵).

W roku 2008 wyraźnie zwiększyła się polsko-czeska wymiana handlowa. Od chwili przystąpienia obu państw do UE – prawie trzykrotnie. Czechy znalazły się na czwartym miejscu wśród najważniejszych unijnych partnerów handlowych Polski i stały się szóstym partnerem handlowym Polski na świecie – najważniejszym kontrahentem w Europie Środkowej³⁶. W 2008 r. obroty polsko-czeskie wynosiły 11,7 mld euro (wzrost o 18 proc. w porównaniu do 2007 r.)³⁷. Pomimo spadku w 2009 r. dynamiki wzajemnych obrotów handlowych o ok. 18%, RCz należała nadal do najważniejszych partnerów gospodarczych Polski, zajmując 6. miejsce pod względem obrotów handlowych po Niemczech, Włoszech, Rosji, Francji oraz Chinach. RCz była piątym odbiorcą polskich towarów. Polska natomiast trzecim partnerem handlowych RCz. W 2009 r. obroty handlowe osiągnęły wartość 9,6 mld euro i wykazywały wysokie, dodatnie saldo³⁸.

³⁵ Na podst. *Informacje o sytuacji gospodarczej i sytuacji gospodarczej z Polską – Czechy*, Raport Ministerstwa Gospodarki, kwiecień 2012 r. <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+UE+i+EFTA/czechy.htm>

³⁶ M. Gniazdowski, ..., s. 188.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Polska czołowym dostawcą na rynek czeski*, „Biuletyn Informacyjny Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Polskiej w Pradze”, styczeń 2011.

W okresie od stycznia do listopada 2010 roku, Polska była trzecim partnerem handlowym Republiki Czeskiej pod względem importu (udział 6,5%) po Niemczech (25,6%) i Chinach (11,9%), a przed Rosją (5,4%), Słowacją (5,2%), Włochami (3,9%), Austrią (3,4%) i Francją (3,3%) oraz trzecim pod względem eksportu (6,2%) po Niemczech (31,7%), Słowacji (8,7%), a przed Francją (5,4%), Wielką Brytanią (4,9%), Austrią (4,7%) i Włochami (4,5%)³⁹.

Według danych polskiego Ministerstwa Gospodarki, polsko-czeskie obroty handlowe w 2011 r. odnotowały wzrost o ponad 14%, osiągając jednocześnie wartość ponad 14 mld euro. Czechy pozostają najważniejszymi partnerami gospodarczymi Polski, zajmując 6. miejsce pod względem obrotów handlowych. W 2011 r. były trzecim odbiorcą polskich towarów, zaś Polska jest ich trzecim partnerem handlowych. Ministerstwo zarejestrowało wysokie, dodatnie saldo obrotów handlowych – ponad 2,8 mld euro. Struktura towarowa obrotów handlowych nie uległa zasadniczym zmianom w stosunku do 2010 r. W polskim eksporcie do RCz dominują: części i akcesoria samochodowe – ok. 6%, energia elektryczna – ponad 5%, drut miedziany – 3,4%, węgiel i brykiety – 3,1% oraz silniki spalinowe, meble do siedzenia, sztaby i pręty z żeliwa, aparatura odbiorcza dla telewizji oraz oleje ropy naftowej⁴⁰.

Obok rosnącego poziomu wymiany handlowej od kilku lat dynamicznie rozwija się polsko-czeska współpraca kapitałowo-inwestycyjna. Jak podaje Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych łączna wartość inwestycji podmiotów należących do kapitału polskiego na koniec 2011 r. wynosiła ok. 1,6 mld euro. W rzeczywistości udział polskich BIZ w Czechach jest stosunkowo niewielki i wynosi ok. 1,5 proc., jednak należy pamiętać, że jest to wskaźnik porównywalny do inwestycji takich państw jak Szwecja, Włochy Japonia, a wyższy od Węgier, Norwegii, Rosji i Danii⁴¹.

Po niekorzystnych dla rozwoju inwestycji kapitałowych latach 2008–2011 zostało odnotowane znaczne ożywienie. Czeski Bank Narodowy poinformował, że w 2011 r. z Polski do Czech napłynęło 147 mln euro kapitału inwestycyjnego: 10,6 mln EUR z tytułu wkładów do kapitałów zakładowych spółek, 63,9 mln EUR z tytułu reinwestowanych zysków i 72,4 mln EUR w postaci pozostałego kapitału⁴².

³⁹ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Informator o krajach świata*, Republika Czeska.

⁴⁰ Na podst. *Informacje o sytuacji gospodarczej i sytuacji gospodarczej z Polską – Czechy*, Raport Ministerstwa Gospodarki, kwiecień 2012 r.

⁴¹ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/wsparcie_polskich_firm/czechy

⁴² *Ibidem*.

Tab. nr 3. Napływ polskich BIZ w Czechach w latach 2009–2011

Wartość polskich inwestycji bezpośrednich w Republice Czeskiej (w mln EUR) – wyszczególnienie	Napływ 2009 r.	Napływ 2010 r.	Napływ 2011 r.	Skumulowany stan na 31.12.2011
Kapitał zakładowy	2,3	27,0	10,6	677,3
Reinwestowane zyski	44,8	95,9	63,9	639,8
Pozostały kapitał	11,5	79,7	72,4	258,8
Kapitał łącznie	58,6	203,2	147,0	1.569,9

Źródło: Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, www.paiz.gov.pl

Na podstawie danych czeskiej agencji analiz rynkowych „Soliditet” na koniec 2011 r. w Czechach zarejestrowanych było ogółem **1010 aktywnych spółek prawa handlowego**, w których udział kapitału polskiego przekraczał 25 proc. Liczba podmiotów **ze 100 proc. kapitałem polskim stanowiła 55 proc. ogółu, tj. 559 spółek**. Z kapitałem pochodzenia polskiego w przedziale od 51–99 proc. było 94 spółek, a z 50 proc. i niższym kapitałem polskim 357 spółek. Ogólna wartość zainwestowanego kapitału pochodzenia polskiego, wniesionego na poczet kapitałów zakładowych spółek, wyniosła 23,1 mld koron czeskich, tj. ok. 1 mld euro⁴³.

Polskie inwestycje po 2004 r. w Czechach

Największą Polską BIZ w Republice Czeskiej do dziś było przejęcie w 2005 r. czeskiego koncernu naftowego Unipetrol a.s. przez PKN Orlen S.A. i zakup 63 proc. akcji czeskiego koncernu. Przedsiębiorstwo, które ma strategiczne znaczenie z punktu widzenia polsko-czeskiej współpracy gospodarczej i politycznej, określane jest przez władze Orłenu jako „jedna z najcenniejszych części grupy”⁴⁴.

Do pozostałych szczególnie istotnych polskich inwestycji zagranicznych w Republice Czeskiej po przystąpieniu obu krajów do Unii Europejskiej należy przejęcie przez spółkę Asseco Poland S.A. (2007 r.), firmy **Czeskie Zakłady Techniki Obliczeniowej PVT**, dzięki czemu Asseco stała się potentatem w branży informatycznej na rynku czeskim. Innym przykładem jest firma chemicz-

⁴³ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/wsparcie_polskich_firm/czechy

⁴⁴ *Miliony złotych dla PKN Orlen*, IAR z 27 czerwca 2008 r.

na Dwory S.A. w Oświęcimiu, która przejęła czeską firmę Kaučuk Kralupy a.s. (2007 r.), w wyniku czego powstał drugi co do wielkości w Europie producent sztucznego kauczuku (obecnie firma Synthos S.A.). Z kolei **zakup czeskiej firmy chemicznej Spolana w Neratowicach w 2006 r. został dokonany przez Zakłady Azotowe Anwil we Włocławku**⁴⁵.

Tab. nr 2. Inwestycje polskie w krajach Unii Europejskiej na koniec 2005 r.

Kraj	Wartość inwestycji	Charakterystyka inwestycji
Niemcy	500 mln euro	Zarejestrowanych jest 20 tys., polskich firm, z czego 9,8 tys. jest aktywnych. 4,7 tys. firm działa w Berlinie. Najwięksi inwestorzy: PKN Orlen, Boryszew S.A., Sanplast, VOX, Zakłady Odzieżowe Bytom S.A., Budimex, Kopex, Polservice.
Czechy	500 mln euro	Branże: petrochemia, budownictwo, motoryzacja, nieruchomości, przemysł rolno-spożywczy, informatyka. Najwięksi inwestorzy PKN Orlen, VAB Tychy, Maspex (soki i napoje), polskie salony odzieżowe (LPP, Tatum), obuwnicze (CCC, Ryłko), meblowe (Vox i Kler).
Wielka Brytania	200 tys. funtów	Udział prywatyzacji spółek zagranicznych, stanowiących własność central handlu zagranicznego.
Litwa	88,3 mln dol.	126 polskich inwestorów (m.in. Huta Szkła Warta, Opoczno S.A., PZU S.A.)

Źródło: K. Żukrowska, *Stosunki gospodarcze Polski z zagranicą*, [w:] R. Kuźniar (red.), „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2006”, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2006, s. 228.

Polskie inwestycje były lokowane także w branży motoryzacyjnej, w której jako przykład warto przywołać firmę VAB Tychy, która zakupiła i zmodernizowała zakład produkujący karoserie do samochodów marki Škoda na Morawach, wybudowała także nowy zakład produkcyjny w Rapotinie koło Šumperka (tłocznia karoserii). Inwestycje dokonywane były również w handlu detalicznym, branży spożywczej, w której ciekawymi przykładami są przejęcie przez Maspex firmy Wolmark – największego producenta soków i napojów na rynku czeskim czy przejęcia dokonane przez polską firmę Mokate – producenta kaw

⁴⁵ Na podst. *Informacje o sytuacji gospodarczej i sytuacji gospodarczej z Polską – Czechy*, Raport Ministerstwa Gospodarki, kwiecień 2012 r.

i herbat. Malborska Organika w 2008 r. kupiła firmę Gumotex Breclav, specjalizującą się w produkcji pianki poliuretanowej. W listopadzie 2008 r. pierwszy rok działalności obchodziła czeska filia mBanku (BRE Bank), która pozyskała wówczas 170 tys. klientów.

Jesienią 2008 r. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie złożyła ofertę kupna praskiej giełdy za 200 mln euro, jednak oferta giełdy wiedeńskiej okazała się atrakcyjniejsza. Polski kapitał obecny jest również na rynku czeskim w branży łącznościowej. TelForceOne S.A. zakupił czeską firmę C.P.A. Czech s.r.o. a wraz z nią sieć sklepów z oprzyrządowaniem do telefonii komórkowej pod nazwą Teletorium. Z kolei, One-2-One S.A dokonał zakupu Advanced Telecom Services s.r.o. z Pragi, specjalizującej się w produktach wykorzystywanych dla telefonii komórkowej, np. obsługą SMS. W branży energetycznej Turon Polska Energia założył spółkę zajmującą się sprzedażą energii elektrycznej. AB S.A. dokonało także zakupu 100 proc. akcji firmy komputerowej AT Computers Holding a.s.⁴⁶

Należy pamiętać również o polskich firmach z branż odzieżowej, obuwniczej i meblarskiej, posiadających salony sprzedaży w czeskich centrach handlowych Pragi, Brna i Ostrawy. Wśród nich są: KAN (marka Tatum), LPP (marka Reserverd), CCC, Ryłko, Alpinus, Sun Suits, Gino Rossi, Reporter, Vox, Kler. Dalej można wymienić takie marki jak: AmRest, Sfinks Polska, Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych, Lubelskie Zakłady Przemysłu Skórzanego „Protektor”, ABC Data Holding, Amica Wronki, Zelmer, Pruszyński, Sarantis Polska, Prymat oraz EKO-VIMAR⁴⁷.

W 2011 r. polskie firmy, po przeczekaniu okresu kryzysu, powróciły do intensywnego inwestowania w Republice Czeskiej⁴⁸. Np. firma mleczarska Mlekovita zwiększyła w 2011 r. eksport do naszych południowych sąsiadów i w planach ma budowę mleczarni w Czechach. U naszych południowych sąsiadów funkcjonują sklepy ponad 30 polskich marek. W Czechach poprawia się sytu-

⁴⁶ Ministerstwo Spraw Zagranicznych. *Informator ekonomiczny o krajach świata*. Republika Czeska, s. 2.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Także firmy czeskie inwestują w Polsce. Wśród nich można wymienić np. zakup udziałów Elektrociepłowni „Elcho” i Elektrowni „Skawina” przez ČEZ a.s., przejęcie sieci sklepów „Żabka”, sieci kablowej Stream Communications, sieci aptek Dr. Max, zakładów bukmacherskich Fortuna Holding, operatora wirtualnego Mobilking oraz przedsiębiorstwa Okna Rombien przez Fundusz Kapitałowy Penta Investments a.s. czy wybudowanie fabryki napoi w okolicach Kutna przez Kofola a.s. – właściciela m.in. Hoop Polska sp. z o.o. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. *Informator ekonomiczny o krajach świata*. Republika Czeska, s. 2. Zob. też np. <http://www.kofola.pl/spolka/informacje-ogolne>

acja gospodarcza. W I kwartale 2011 r. PKB wzrósł do 3,2 z 1,2 proc. sprzed roku. Rośnie jednocześnie sprzedaż detaliczna i spada bezrobocie⁴⁹.

W dalszej części zostaną omówione nieco szerzej wybrane przykłady polskich BIZ na terenie Republiki Czeskiej w branżach chemicznej, spożywczej, informatycznej, w bankowości oraz w energetyce.

Przykłady polskich BIZ w Czechach

Branża chemiczna

PKN Orlen S.A. Od czerwca 2004 r. na podstawie umowy z Funduszem Majątku Narodowego Republiki Czeskiej PKN Orlen S.A. jest większościowym akcjonariuszem (63 proc. akcji) holdingu czeskiego Unipetrol a.s.⁵⁰ Spółka na czeskim rynku od lat zajmuje się przetwarzaniem ropy naftowej, dystrybucją paliw i produkcją petrochemiczną⁵¹. Polski PKN Orlen S.A. jest aktualnie największą korporacją przemysłu naftowego w Europie Środkowo-Wschodniej. Specjalizuje się przerobem ropy naftowej na benzyny bezołowiowe, olej napędowy, olej opałowy, paliwo lotnicze, tworzywa sztuczne i wyroby petrochemiczne. Zarządza siedmioma rafineriami w Polsce, Czechach (przejęty w 2005 r. Unipetrol) i na Litwie. Posiada blisko 2700 stacji benzynowych w Polsce, Niemczech, Czechach i na Litwie⁵².

Kluczowymi spółkami holdingu Unipetrol należącego do Orlenu są **Česká rafinérská**, firma uznawana za największego wytwórcę ropy naftowej na terytorium Czech; **Paramo** – producent i dostawca paliw samochodowych, olejów napędowych i przemysłowych, **Chemopetrol** – główny dostawca półproduktów dla przemysłu chemicznego, branż farmaceutycznej i tworzyw sztucznych; **Benzina** – największy dystrybutor i sprzedawca paliw na terytorium Czech⁵³.

W czeskich rafineriach należących do Orlenu Litvinov, Kralupy i Pardubice (pn. Paramo) w 2009 r. zostało przetworzonych ponad 4,11 mln ton, rok później 6 proc. więcej 4,35 mln ton. Dla porównania rafinerie w Polsce w 2010 r. przero-

⁴⁹ P. Otto, *Polskie firmy znowu inwestują w Czechach i na Węgrzech*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 22 czerwca 2011.

⁵⁰ Proces przejścia spółki Unipetrol zakończył się w styczniu 2005 r.

⁵¹ PAP, SS, *Łapówka za Unipetrol?* „Wprost”, 20.09.2005; PAP, EM, *Orlen przejmuje Unipetrol*, „Wprost”, 29.04.2004.

⁵² <http://www.ornlen.pl/PL/OFirmie/Strony/default.aspx>

⁵³ <http://www.unipetrol.cz/cs/o-nas/struktura/>

biły 14,7 mln ton ropy, a rafineria Możejki na Litwie 8,9 mln ton⁵⁴. Od marca do czerwca 2009 r. została przeprowadzona modernizacja rafinerii Kralupy.

Pośród kluczowych klientów Unipetrol należałoby wymienić: Niemcy, Polskę, Austrię i Ukrainę. Do Czech petrochemikalia importowane są głównie z Polski, z Niemiec, z Węgier i ze Słowacji. Produkty petrochemiczne wytwarzane w Unipetrol sprzedawane są przede wszystkim na rynku czeskim w oparciu o kontrakty długoterminowe. Odbiorcami produktów w Czechach są: Agrobchemie, Deza, Spolana, Synthos. Odbiorcami polietylenu i polipropylenu zagranicą są niemieckie firmy. Zatrudnienie w 2009 r. w grupie Orlen wynosiło 22535 pracowników, z czego 4343 pracowały w grupie Unipetrol. Większość z nich w grupie Unipetrol stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym (40,41 proc. ogółu zatrudnionych). Pod względem wieku najwięcej było pracowników w przedziale od 41 do 50 lat. 74,45 proc. ogółu stanowili mężczyźni, zaś kobiety 25,55 proc.⁵⁵

W I kwartale 2011 r. Unipetrol osiągnął 463,6 mln CZK zysku netto, tj. o 154,6 mln CZK więcej niż rok wcześniej. Odnotowano wzrost przychodów z 18 mld CZK w I kwartale 2010 r. do 23 mld CZK w 2011 r. W I kwartale 2011 r. zysk operacyjny Unipetrolu wzrósł w porównaniu z zeszłorocznym z 517 mln CZK do 570,7 mln CZK⁵⁶.

a) Česká Rafinérská a.s. (Unipetrol a.s.)

i wytwarzającą produkty naftowe w Republice Czeskiej. W ramach firmy funkcjonują dwie rafinerie ropy naftowej: Litwinow i Kralupy. Została założona 28 kwietnia 1995 r. Czech Refining Company jest jednym z najbardziej znanych firm krajowych. Uzyskała certyfikaty ISO 9001, ISO 14001 i OHSAS 18001. Ma prawo do używania tytułu Responsible Care – odpowiedzialny w chemii. Czech Refining Company jest spółką *joint venture*. Udziałowcami w Česká Rafinérská są należący do Orlenu Unipetrol (51,22%), holenderski ENI (32,445%) oraz holenderski koncern Shell (16,335%)⁵⁷.

b) Paramo a.s. – rafineria w Pardubicach (Unipetrol a.s.)

Paramo skupia swoją działalność na przetwarzanie ropy naftowej i produktów rafinacji, asfaltów do produkcji olejów smarowych. Firma współpracu-

⁵⁴ Raport roczny grupy Orlen 2010. http://raportroczny.orlen.pl/raport_pl_rafineria_2010

⁵⁵ <http://www.orlen.pl/PL/OFirmie/OrlenWEuropie/Strony/OrlenWCzechach.aspx>

⁵⁶ Wyniki Unipetrolu w I kwartale 2011 r., Wydział Promocji Handlu i Inwestycji przy Ambasadzie Polskiej w Pradze, www.praha.trade.gov.pl

⁵⁷ <http://www.ceskarafinerska.cz/cz/index.aspx>. Zob. też folder: Česká Rafinérská, Rafineries of the Third Millennium.

je z Unipetrol RPA. W 1994 r. państwowe przedsiębiorstwo Paramo Pardubice przekształcono w spółkę akcyjną. Ponad 70 proc. jej udziałów przekazano dla Funduszu Majątku Narodowego Administracji. Ta pula akcji została zakupiona w 2000 r. przez Unipetrol, który z dniem 31 grudnia 2008 r. stał się właścicielem 91,77 procent akcji Paramo⁵⁸. Paramo w 2009 r. poszerzyło ofertę środków smarnych w grupie olei produkowanych do samochodów marki Ford, czyli drugiej w kolejności marki, która najlepiej sprzedaje się w Czechach oraz w grupie olei do silników wypełniających normę Euro 5. Na rynek zostały wprowadzone oleje procesowe. W stosunku do 2008 r. sprzedaż olejów i smarów w 2009 r. zmalała o blisko 12 proc. W okresie spadku sprzedaży podjęto działania w kierunku poszukiwania nowych kontrahentów. Paramo zatrudnia 670 osób⁵⁹.

c) Unipetrol RPA s.r.o. (Unipetrol a.s.)

W 2007 r. przeprowadzono fuzję, w której doszło do połączenia spółek Chemopetrol, Chemopetrol Rafineria i Unipetrol RPA w jedną spółkę Unipetrol RPA. Wśród podstawowych zalet fuzji władze koncernu Orlen wymieniały: uproszczenie przepływu produktów przejściowych w ramach jednej firmy oraz lepsze wykorzystanie już istniejących synergii, a także zwiększenie efektywności wewnętrznego zakupu i sprzedaży własnych produktów wewnątrz grupy. Zmiana umożliwiła wyraźniejszą kontrolę całego łańcucha produkcji i handlu od zakupu surowców. Następca Chemopetrolu – spółka Unipetrol RPA (skrót RPA oznacza: rafineria, petrochemia, agrochemia) jest spółką z o.o. i jej jedynym wspólnikiem jest Unipetrol S.A. Firma zajmuje się produkcją paliw silnikowych, olejów opałowych, asfaltów, skroplonych produktów ropopochodnych, sorbentów, poliolefin i innych produktów rafineryjnych⁶⁰.

d) Benzina s.r.o. (Unipetrol a.s.)

Na koniec 2011 r. spółka Benzina należąca do Unipetrol posiadała 338 stacji benzynowych, działających w segmencie premium oraz ekonomicznym. Z tej ogólnej liczby 115 stacji w 2011 r. spełniało najwyższe wymagania marki Premium Benzina Plus, oferując wybór usług oraz produktów pozapaliwowych. W ramach tzw. segmentu ekonomicznego działało 223 stacji benzynowych. Udział Benziny w krajowym rynku detalicznym w Czechach na koniec 2011 r. osiągnął ok. 14 proc.⁶¹

⁵⁸ <http://www.paramo.cz/cs/o-nas>

⁵⁹ Raport roczny PKN Orlen za rok 2009.

⁶⁰ <http://www.unipetrolrpa.cz/en/about-us>

⁶¹ <http://benzinaplus.cz/cz/novinky/benzina-otevre-88-novych-provozoven-rychleho->

W ostatnich latach w firmie pogorszyły się wskaźniki makroekonomiczne i nastąpił spadek sprzedaży detalicznej paliw, jednak spółka wypracowuje zysk operacyjny. Począwszy od 2009 r., została przeprowadzona kontynuacja procesu rebrandingu firmy.

W 2009 r. wzrosło zainteresowanie konsumentów na paliwa kategorii premium. Spółka Benzina jeszcze w 2007 roku zaproponowała w swojej ofercie klientom benzynę marki Premium Verva 100, a rok później olej napędowy Premium Verva Diesel. W zestawieniu z 2008 r. popyt na to paliwo w ciągu 12 miesięcy wzrósł o 67,2 proc.

Wsparcie sprzedaży zapewnił sukces kampanii promocyjnej o nazwie Drive on Brands – Ujždějte na značkách, która wpłynęła pozytywnie na postrzeganie marki Benzina poprzez efekt korelacji z prestiżowymi markami, partnerami promocji – Rossignol oraz Diafora. W 2012 r. Benzina zamierza otworzyć na stacjach benzynowych 88 punktów o charakterze fast food pod nazwą „Stop Caffè”⁶².

Synthos S.A.

Synthos S.A. to jeden z największych producentów surowców chemicznych w Polsce i pierwszy w Europie producent kauczuków emulsyjnych oraz trzeci europejski producent polistyrenu do spieniania. Firma powstała na bazie polskiej firmy chemicznej Dwory S.A. w Oświęcimiu i czeskiej Kaučuk a.s. Synthos S.A. zarządza dwoma spółkami produkcyjnymi – Synthos Dwory Sp. z o.o. z siedzibą w Oświęcimiu oraz Synthos Kralupy a.s. z siedzibą w Kralupach (Czechy). Firma Synthos S.A. została założona 1 września 1945 r. pod nazwą Fabryka Paliw Syntetycznych w Dworach. Po 1945 r. nazwa przedsiębiorstwa zmieniała się wielokrotnie. Najdłużej działała jako Zakłady Chemiczne Oświęcim. 1 grudnia 1994 r. firma, jako przedsiębiorstwo państwowe, przekształcona została w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. 12 września 1995 roku 60% akcji wniesiono do Narodowych Funduszy Inwestycyjnych. Decyzją Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z 8 kwietnia 1997 r. przyjęta została nazwa: Firma Chemiczna Dwory S.A. W lipcu 2007 r. spółka nabyła 100 proc. akcji czeskiej firmy Kaučuk a.s. W listopadzie 2007 r., po finalizacji procesu akwizycji, nastąpiła zmiana nazwy na obecną – Synthos S.A. Przedsiębiorstwo swoją działalność koncentruje na trzech głównych grupach produktowych: kauczukach i lateksach syntetycznych, tworzywach styrenowych oraz dyspersjach winylowych i akrylowych. Jest jedynym w kraju producentem kauczuków syntetycznych i polistyrenów oraz

obcerstveni/78.html

⁶² *Ibidem*.

pierwszym w Europie producentem kauczuków emulsyjnych e-SBR, trzecim europejskim producentem polistyrenu do spieniania. Od 20 grudnia 2004 roku spółka jest notowana na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie⁶³.

Obecnie czeski oddział spółki Synthos Kralupy a.s. jest przedsiębiorstwem chemicznym z wieloletnią tradycją. W 1963 r. rozpoczęto tam produkcję kauczuku syntetycznego. W następnych latach produkcję rozszerzono do polimerów. W latach osiemdziesiątych firma wzbogaciła się o urządzenia do oczyszczania ropy naftowej. Głównymi produktami tej jednostki stały się paliwa i gazy płynne. Rafineria produkowała także niektóre podstawowe komponenty do produkcji kauczuku. W 1996 r. w ramach procesu restrukturyzacji działania petrochemiczne zostały wydzielone ze spółki i zorganizowano je pod nową nazwą Česká Rafinérská, a rok później część petrochemiczną przyłączono do grupy Unipetrol, obecnie należącej do PKN Orlen. W ramach procesu restrukturyzacji na sprzedaż zostały wystawione zakłady Kaučuk. 19 lipca 2007 r. polska Firma Chemiczna Dwory S.A. nabyła prawa własności. Nowy właściciel zmienił nazwę zakładu na Synthos Kralupy. Firma została zarejestrowana w Rejestrze Handlowym w 2 listopada 2007 r.⁶⁴

Anwil S.A.

Historia Zakładów Azotowych „Włocławek” sięga 1966 r. Przez lata posiadały one elektrociepłownię, linie produkcyjne saletry amonowej, kwasu azotowego i amoniaku, polichloru winylu, wytwórnię granulatów PVC, saletrzaku.

W kwietniu 1993 r. Zakłady Azotowe przekształcono w Spółkę Skarbu Państwa. Wyodrębniono też z jej struktury firmy o charakterze pomocniczym, które zostały przejęte przez spółki Grupy Anwil lub przekazane innym firmom. Zmiana nazwy w 1998 r. na Zakłady Azotowe „Anwil” S.A. była podyktowana chęcią wyróżnienia firmy w branży. W 2006 r. dokonano zakupu spółki Spolana a.s. z siedzibą w Neratowicach. Dwa lata później został zakończony proces przejęcia kontroli właścicielskiej. Aktualnie Anwil S.A. posiada 100 proc. akcji Spolany a.s.⁶⁵ Czeska spółka należy do największych firm chemicznych w czeskim przemyśle. Główna siedziba firmy Neratovice, położone są 25 km na północ od Pragi. Ośrodek przemysłowy zajmuje powierzchnię 260 hektarów. Obecnie firma zatrudnia blisko 800 pracowników. Od końca 2001 r. do listopada 2006 r. była częścią holdingu Unipetrol Spolana, który stał się od maja 2005 r. częścią PKN

⁶³ http://www.synthosgroup.com/pl/corp/o-firmie/o_firmie/historia

⁶⁴ Źródło informacji: Czeska strona internetowa Synthos Kralupy: <http://www.synthosgroup.com/en/synthos-kralupy-a.s/about-the-company/basic-info>

⁶⁵ http://www.anwil.pl/historia_firmy.php

Orlen. W listopadzie 2006 r. Unipetrol sprzedał swoje udziały w spółce Zakładom Azotowym Anwil S.A., który jest również częścią PKN Orlen.

Firma koncentruje się głównie na eksporcie swoich produktów. W ostatnich latach wyeksportowała ponad 80% tego, co zostało wytworzone. Do głównych produktów Spolany należą Neralit – polichlorek winylu (PVC), kaprolaktam wodorotlenku sodu, kwas siarkowy i oleum, Spolansan – nawozy sztuczne oparte na siarczanie amonu⁶⁶.

Malborskie Zakłady Chemiczne „Organika” S.A.

Organika to czołowy producent elastycznej pianki poliuretanowej w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej. Istnieje od roku 1961. Tworzy międzynarodową grupę kapitałową obejmującą 10 spółek zależnych prowadzących działalność w Czechach (Molitan a.s. Breclav), w Rosji (Organika LTD Aleksandrów, Organika Kuźnieck), na Białorusi (Belorganika Luniniec), w Bułgarii (Organika Bulgaria Russe), w Serbii (Organika d.o.o. Belgrad) oraz w Bośni i Hercegowinie (Organika DH d.o.o.). W Polsce zakłady Organiki funkcjonują w Malborku (siedziba główna), Częstochowie i Pogalewie Wielkim. Organika jest istotnym partnerem dla producentów sektora meblarskiego. Wdraża strategię rozwoju zgodną ze standardami ekologicznymi⁶⁷. Malborska Organika w 2008 r. przejęła firmę Gumotex Breclav, specjalizującą się w produkcji pianki poliuretanowej, dzięki czemu uzyskała 40 proc. udziałów w rynku czeskim. Obecnie czeska firma funkcjonuje pod nazwą Molitan (17 września 2008 r.)⁶⁸.

Czeski oddział specjalizuje się w wytwarzaniu pianki poliuretanowej, a jej jedynym akcjonariuszem są Malborskie Zakłady Chemiczne Organika⁶⁹. Oferta Organiki obejmuje: przemysł meblarski (pianki do mebli i materacy), przemysł motoryzacyjny (pianki poliestrowe – elementy wykończeniowe samochodów), a także przemysł budowlany (tzw. pianomat – mata izolująca z pianki np. pod panele podłogowe). Pianki produkowane przez firmę Organika i jej oddziały znajdują także zastosowanie: w produkcji artykułów gospodarstwa domowego (myjki), do zabezpieczania opakowań jako materiał amortyzujący uderzenia, w przemyśle obuwniczym, a także do urządzeń chłodniczych i wentylacyjnych.

⁶⁶ <http://www.spolana.cz/>

⁶⁷ <http://www.organika.pl/index/map>

⁶⁸ <http://molitan.cz/>

⁶⁹ Informacja biura prasowego firmy Gumotex z dn. 17 września 2008 r. <http://www.gumotex.cz/aktuality/clanky-a-aktuality/spolecnost-matricida-zmenila-jmeno-na-molitan-a-s-a757343>

Przychody Grupy w 2008 r. wyniosły poziom blisko 530 mln zł. Organika zakończyła rok 2009 najwyższym od trzech lat zyskiem w wysokości 13,4 mln zł przy przychodach 400 mln zł. Plany obejmują, że do 2012 r. firma zarobi netto 26 mln zł i zwiększyć obroty o 50 proc. W 2009 r. 40 proc. przychodów pochodziło z działalności zagranicznej, przy czym rynek czeski należy w opinii władz firmy do najbardziej perspektywicznych i godnych dalszych inwestycji. W roku 2011 Organika obchodziła jubileusz: 20-lecia prywatyzacji oraz 50-lecie firmy⁷⁰.

Branża spożywcza

Mokate S.A.

Firma Mokate S.A. to rodzinna firma, która funkcjonuje od 1990 r., a jej nazwa pochodzi od imion i nazwiska właścicieli: Teresy i Kazimierza Mokrysz. Pierwotnie podstawowym produktem Mokate była śmietanka do kawy, której linia produkcyjna znajdowała się w Ustroniu. W 1992 r. firma Mokate wprowadziła na rynek produkt pod nazwą Mokate Cappuccino.

W 2002 r. spółka dokonała przejęcia firmy Consumer, jednego z największych producentów herbaty w Polsce. Mokate posiadała w 2002 r. 18 proc. polskiego rynku herbaty. Wartość sprzedaży przekraczała wówczas 80 mln euro. Zatrudnienie wzrosło do 1000 pracowników. Firma przystąpiła wówczas do budowy nowych kanałów dystrybucji na rynkach zagranicznych. W 2005 r. Mokate dokonało przejęcia czeskiego producenta herbaty pod nazwą Dukat ze Zlina. Czeski rynek okazał się być chłonny na herbaty owocowe, a także ziołowe. Mokate utrzymało markę Dukat i przeniosła bazę produkcyjną do Ustronia, gdzie zatrudnieni zostali czescy technologowie. Na czeski rynek trafiły również polskie produkty. Firma w Żorach stała się głównym producentem kaw w grupie Mokate. W roku 2006 Mokate przejęła kolejną czeską firmę Times – lidera grupie czeskich producentów instantów. To wprowadziło Mokate do czołówki w tym segmencie rynku. Równolegle realizowane były badania rynku ukraińskiego dla Mokate w Kijowie. Pod koniec I kwartału 2006 r. grupa Mokate liczyła osiem firm.

W 2007 r. eksport wynosił 40 proc. sprzedaży o wartości 100 mln euro. Najlepiej sprzedawały się półprodukty: zabielaćce, spieniacze, które trafiały do 60 krajów.

W 2012 r. Mokate obejmowało dziewięć firm, z czego pięć zlokalizowanych poza Polską. W kraju funkcjonują: Mokate w Żorach, Mokate w Ustroniu, FPUH

⁷⁰ Centrum prasowe Organika: *Grupa Organika zwiększa efektywność* http://www.organika.pl/press/view/Grupa_Organika_zwiksza_efektywnosc1 (pobrano dn. 8.3.2010)

w Ustroniu i Global Cofce Group w Ustroniu. Poza granicami: Mokate Czechy, Timex Czechy, Mokate Słowacja, Mokate Węgry i Mokate Ukraina. Odbiorcami towarów z Mokate są także Chiny, kraje arabskie, państwa afrykańskie. Mokate pozostaje liderem produkcji cappuccino w Polsce, natomiast w przetwórstwie herbat plasuje się na 2. miejscu w kraju. Obecnie w spółce pracuje 1600 osób. W obrotach dominuje eksport. Wysoką dynamiką wyróżniają się rynki południowe, Czechy, Węgry i Słowacja, ale i kraje byłej Jugosławii. Do końca 2012 r. moc produkcyjna firmy Mokate w zakładach w Ustroniu i Żorach ma zwiększyć się o jedną czwartą⁷¹.

Grupa Maspex Wadowice Grupa Maspex Wadowice należy do największych w Europie Środkowo-Wschodniej firm branży produktów spożywczych. Jest czołowym producentem napojów w Polsce, w Republice Czeskiej, na Słowacji, Węgrzech, w Rumunii i w Bułgarii. W ofercie są także produkty instant (m.in. cappuccino, zabielaćce w proszku do kawy, rozpuszczalne herbaty) oraz makarony.

Strategia Maspexu polega na budowie marek silnie zakorzenionych świadomości konsumentów i realizację akwizycji, powiększających ofertę produktów markowych. W ciągu 20 lat grupa przeprowadziła 14 akwizycji, z czego osiem za granicą. Własnością Maspexu są m.in. takie marki jak: Tymbark, Waterrr, Duo Fru, Kubuś, Lubella, Puchatek, Mlekołaki, Ekoland, DecoMorreno, Cremona, La Festa i Plusssz – dominujące w swoich kategoriach.

W 2009 r. za całokształt działalności Grupa Maspex Wadowice otrzymała podczas Forum Ekonomicznego w Krynicy Tytuł Firmy Europy Środkowo-Wschodniej.

Obecnie Maspex składa się z jedenastu polskich i czternastu zagranicznych spółek, które osiągnęły w 2011 r. przychody ze sprzedaży w wysokości 2,66 mld zł.

Sprzedaż zagraniczna wynosi 35 proc. obrotów Maspexu. W Czechach, Rumunii, Rosji, Bułgarii, na Słowacji i na Węgrzech firma posiada zakłady produkcyjne, prowadzi działalność marketingową, logistyczną i handlową. Odbiorcami produktów są firmy z Unii Europejskiej, Europy, USA, Kanady i krajów arabskich⁷².

Na rynku czeskim Spółka Maspex United Ltd. jest liderem sprzedaży napojów bezalkoholowych, zwłaszcza soków owocowych, nektarów (20 proc. udziałów w rynku). Główne marki na rynku czeskim będące własnością firmy to: Relax, Relax Fitness, Figo, Kubik, River, Caprio, Carotella, Cool, Mark. Oprócz tradycyjnej oferty dystrybucji napojów firma wprowadziła na czeski rynek również

⁷¹ PAP, PS, *Mokate zwiększa inwestycje w Czechach*, „Wprost”, 05.04.2011.

⁷² http://www.maspex.pl/pl/o_firmie.php

Cappuccino La Festa 3w1, śmietankę do kawy Coffeeta. Dystrybucja odbywa się poprzez niektóre sieci handlowe, hurtownie oraz wybrane punkty sprzedaży detalicznej. Firma stale zatrudnia około 50 osób⁷³.

Branża informatyczna

Asseco Poland S.A. Dzisiejsze Asseco Poland powstało w wyniku połączenia przedsiębiorstw: Asseco Poland, Softbanku, Prokomu Software oraz ABG. Celem spółki jest budowanie międzynarodowej grupy kapitałowej. Ma ona skupiać firmy, które oferują atrakcyjne rozwiązania informatyczne. Asseco Poland S.A. jest aktualnie notowane na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych i stanowi liczącą się firmę wśród europejskich producentów oprogramowania. W rankingu *TOP 100 European Software Vendors 2009* Grupa Asseco zajęła 8. miejsce z przychodami z własnego oprogramowania i usług w wysokości 455 mln euro. Specjalnością Asseco Poland S.A. jest produkcja oprogramowania. Spółka wdraża systemy informatyczne dla sektora bankowego (a korzysta z nich ponad połowa banków działających w Polsce), instytucji ubezpieczeniowych, administracji publicznej, m.in. dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych czy MSWiA. Asseco jest obecne także w branżach energetycznej, służby zdrowia telekomunikacji, rolnictwa samorządów lokalnych, instytucji międzynarodowych (NATO czy UE).

Spółka buduje holdingi w poszczególnych regionach Europy: Asseco Central Europe (Czechy, Słowacja, Węgry), Asseco South Eastern Europe (kraje bałkańskie, Turcja), Asseco DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Asseco South Western Europe (Francja, Włochy, Hiszpania, Portugalia), Asseco Northern Europe (Skandynawia, kraje bałtyckie).

W listopadzie 2010 r. do grupy dołączyła izraelska spółka. Asseco funkcjonuje na rynkach: izraelskim, amerykańskim, japońskim i kanadyjskim. W grudniu 2011 roku Asseco zatrudniała 14 tys. pracowników, z czego 4,5 tys. w Polsce⁷⁴.

Asseco Czech Republic a.s. dawniej nosiło nazwę PVT. Był to największy czeski dostawca rozwiązań informatycznych, których odbiorcą była administracja publiczna. Dziś spółka dostarcza kompleksowe rozwiązania i usług w zakresie teleinformatyzacji oraz złożonych systemów informatycznych w Czechach. PVT została przyłączona do Asseco Poland w styczniu 2007 r., co było wynikiem fuzji z Asseco z Prokomem Software⁷⁵. Restrukturyzacja PVT doprowadziła do

⁷³ <http://www.maspex.cz/company.php>

⁷⁴ <http://asseco.com/pl/firma/profil/>

⁷⁵ Zob. I. Kokoszka, *Krajobraz po bitwie*, „Forbes”, 2 marca 2010 r. <http://www.forbes.pl/artykuly/sekcje/sekcja-dossier/krajobraz-po-bitwie,3294,4>

poprawy wyników finansowych, czego dowodem jest wzrost rentowności. Spółka dostarcza rozwiązania dla instytucji administracji (systemy informatyczne dla gmin, *outsourcing* systemów operacyjnych dla centralnych depozytów papierów wartościowych, systemy transportowe i telepatyczne). W 2006 r. przychody Asseco Czech Republic ze sprzedaży przekroczyły miliard koron czeskich⁷⁶.

Branża bankowa

mBank⁷⁷

mBank rozpoczął działalność w listopadzie 2000 r. jako pierwszy w Polsce bank elektroniczny. Jest częścią BRE Banku S.A. Początkowo mBank był bankiem depozytowym drugiego wyboru, oferującym podstawowe usługi bankowe. Po siedmiu latach działalności w Polsce, mBank rozpoczął ekspansję na rynki zagraniczne, od listopada 2007 r. z jego usług korzystać mogą także Czesi i Słowacy. mBank w Czechach zaoferował m.in. takie produkty, jak konto oszczędnościowe, konto osobiste, kredyt zabezpieczony hipoteką czy kredyt gotówkowy. W kolejnej fazie zaproponowano Supermarket Funduszy Inwestycyjnych, a także karty kredytowe, produkty dla biznesu, *e-commerce* z płatnościami przez Internet.

Model biznesowy oparty jest o ten, funkcjonujący i sprawdzony w Polsce. mBank wyróżnia, jak czytamy na stornie firmy: cena – wysokie oprocentowanie, brak podstawowych opłat i prowizji, wygoda zarządzania środkami finansowymi, prostota – zachowanie przejrzystości zasad, innowacyjność – rozumiana jako wysoka jakość za korzystną cenę, społeczność – budowanie i umacnianie relacji z klientami.

Do 2009 r. w Czechach powstało 12 tzw. Centrów Finansowych mBanku. Na Słowacji funkcjonowało sześć Centrów Finansowych. Największe ulokowano w Pradze, Brnie, Pilźnie, Bratysławie, Zilinie oraz w Koszycach.

W Czechach i na Słowacji uruchomiono Kioski, gdzie można skorzystać z Internetu oraz połączyć się z tzw. mLinia. W Czechach do końca 2008 r. było 18 takich mKiosków, na Słowacji 8. Dla porównania w Polsce mBank posiada prawie 60 mKiosków oraz sieć 15 Centrów Finansowych.

mBank kieruje swoją ofertę do klientów w grupie wiekowej 18–55 lat, z wyższym wykształceniem, mieszkańców miast. W Czechach, jak i na Słowacji, wy-

⁷⁶ *Asseco Czech Republic w drodze na GPW*, 30 października 2007 r., http://www.inwestycje.pl/ipo/asseco_czech_republic_w_drodze_na_gpw;15178;0.html

⁷⁷ http://www.mbank.pl/o_nas/

stępuje duża grupa potencjalnych klientów mBanku. W obu krajach jest ponad 5,6 mln użytkowników Internetu, a 10,7 mln ludzi posiada konto w banku⁷⁸.

Branża energetyczna

Tauron Polska Energia

Spółka energetyczna Tauron Czech Energy rozpoczęła działalność 6 stycznia 2010 r. w czeskiej Ostrawie. Był to pierwszy podmiot zagraniczny należący do Grupy Tauron. Władze planują, że dzięki spółce Tauron Czech Energy będą rozszerzyć działalność na rynki Europy środkowo-wschodniej. Rozwój działalności na rynkach Europy Środkowo-wschodniej należy do celów Grupy Tauron zapisanych w przyjętej pod koniec 2008 r. strategii korporacyjnej. Przypuszcza się, że kolejne inwestycje zagraniczne przewidziane są na Słowacji. Nowa spółka Tauron zajmuje się przede wszystkim handlem hurtowym energią elektryczną oraz jej sprzedażą do odbiorców końcowych. Będzie prowadziła także działania marketingowe. Władze Tauronu liczą, że dzięki obecności w Czechach łatwiej będzie monitorować możliwości handlowe i inwestycyjne na tym i innych rynkach. Przedstawiciele Tauronu nie obawiają się konkurencji z ČEZ, zajmującym dominującą pozycję na czeskim rynku energii⁷⁹.

Pod koniec września 2010 r. spółka zadebiutowała na czeskiej giełdzie energii Power Exchange Central Europe. W 2011 r. Tauron Czech Energy uzyskała od Czeskiego Urzędu Energetyki pięcioletnią koncesję na handel gazem ziemnym. W Czechach rynek gazu jest, w przeciwieństwie do Polski, zliberalizowany⁸⁰.

Podsumowanie

Republika Czeska należy do państw europejskich, które cieszą się sporym zainteresowaniem, w zakresie lokowania inwestycji zagranicznych. Decyduje o tym przede wszystkim dogodna lokalizacja kraju w Europie, a także stosunkowo tania, a równocześnie dobrze wykształcona, siła robocza. Inwestorów przekonuje ogólna, dobrze utrzymana infrastruktura kraju, a także przyjazna atmosfera inwestycyjna stwarzana przez władze centralne i samorządowe, które proponują szereg ułatwień przy lokowaniu kapitału w Czechach. Już w momencie

⁷⁸ *mBank w Czechach i na Słowacji*, Komunikat prasowy mBank, z dnia 25.09.2007 r., <http://media.mbank.pl/pr/85055/mbank-w-czechach-i-na-slowacji>

⁷⁹ D. Ciepela, *Tauron chce rozwijać odnawialne źródła energii*, Forsal.pl, 28 lutego 2010 r., http://forsal.pl/artykuly/401223,tauron_chce_rozwijac_odnawialne_zrodla_energii.html

⁸⁰ <http://www.parkiet.com/artykul/1065375.html>

przystępowania kraju do Unii Europejskiej gospodarka Czech charakteryzowała się wysokim poziomem inwestycji bezpośrednich⁸¹.

O ile Polska jako kraj nie należy do potentatów w zakresie zainwestowanego kapitału w świecie, o tyle wiele polskich firm, jeśli już ma taką możliwość, decyduje się na bezpośrednie inwestycje zagraniczne u południowego sąsiada Polski.

Firmą, która zainwestowała w Czechach z dużym rozmachem, jest Polski Koncern Naftowy Orlen, posiadający obecnie ponad 60 proc. udziałów w czeskim koncernie naftowym Unipertol. Tym samym PKN Orlen kontroluje czeski rynek paliwowy. Dziś można mówić o pozytywnym rozwoju tej inwestycji zagranicznej. Władzom czeskim zależy, by rynek paliwowy był kontrolowany przez polski kapitał. Rząd chce uniknąć sytuacji, w której Czechy będą zdominowane bezpośrednio przez dostawców paliwa z Rosji. Oprócz znaczącej polskiej inwestycji na rynku paliwowym warto też zwrócić uwagę na inne branże. Wyróżniają się firmy spożywcze: Mokate S.A. oraz Tymbark-Maspex, które zdominowały rynek producentów kaw i napojów w Czechach, głównie poprzez zakup czeskich firm z branży spożywczej. Nie bez znaczenia pozostają inwestycje w branży bankowej (mBank), energetycznej (Tauron Polska Energia) czy chemicznej (Synthos). Inwestycje zostały ulokowane również w branżach motoryzacyjnej (VAB Tychy) oraz detalicznej. W powstających w Czechach centrach handlowych bez trudu można dostrzec salony marek należących do polskich firm: CCC, Kler, Alpinus, Sun Suits, Vox, Ryłko, Tatum. Lokowaniu tych inwestycji na rynku czeskim sprzyja wciąż rosnący w tym kraju popyt na towary i usługi – coraz bardziej nowoczesne i lepszej jakości.

Na podstawie przedstawionych i omówionych w artykule przykładów można stwierdzić, że inwestycje bezpośrednie w Czechach pozwoliły polskim firmom na wzmocnienie, a w niektórych przypadkach otworzyły drogę do uzyskania miana lidera w swojej branży, jak to się stało w przypadku firmy Synthos zajmującej się produkcją kauczuku.

O chłonności czeskiego rynku świadczy chociażby informacja podana przez Wydział Promocji, Handlu i Inwestycji przy Ambasadzie Polskiej w Pradze w „Biuletynie Informacyjnym” dotycząca czeskiego importu mebli (nr 1/2011). Okazuje się, że to Polska, zaraz po Niemczech i Chinach, jest czołowym ich dostawcą na rynek czeski, co w dalszej perspektywie skłania do lokowania inwestycji zagranicznych w tej branży w Czechach.

⁸¹ K.A. Wojtaszczyk, *Encyklopedia Unii Europejskiej*, WSiP, Warszawa 2004, s. 56.

Z całą pewnością okres po rozszerzeniu Unii Europejskiej i przystąpieniu do jej struktur Polski i Czech należy do najowocniejszych, jeśli chodzi o współpracę i stosunki bilateralne obu krajów, wzajemne wsparcie w działaniach na rzecz integracji i wspólnej polityki unijnej. Pozytywny klimat sprzyja działaniom gospodarczym, w tym inwestycjom. Nie tylko polskim w Czechach, ale również czeskim w Polsce. Współpraca gospodarcza polsko-czeska dobrze rokuje na przyszłość i może przynieść wymierne korzyści obu państwom.

Zakres informacji zawartych w niniejszym artykule stanowi jedynie skromny zarys problematyki związanej z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi Polski w Republice Czeskiej. Nie sposób przywołać wszystkich aspektów związanych z tym tematem i z całą pewnością konieczne będą dalsze dogłębne studia w tym zakresie.

Streszczenie

Polskie inwestycje bezpośrednie w Czechach po 2004 r. Zarys problematyki

W artykule autor podejmuje temat polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Republice Czeskiej po przystąpieniu obu krajów do struktur Unii Europejskiej. Wskazuje powody zainteresowania lokowaniem kapitału zagranicznego przez inwestorów w tym kraju i prezentuje przykłady polskich firm, które odniosły sukces na czeskim rynku w branżach chemicznej, spożywczej, informatycznej, w sektorze bankowym i energetycznym.

Summary

Polish direct investments in the Czech Republic after 2004. The outline of the theme.

In the article, the author undertakes the theme of Polish direct foreign investments in the Czech republic after both countries had accessed the European Union. The author pinpoints the reasons why investors became interested to locate their foreign capital in that country. There are also examples of Polish companies, which succeeded on the Czech market in chemical, food and IT industries as well as in bank and power sectors.

